



מועצה אזורית
עמק-זרעאל

ת.ד. 90000 עפולה 1812003 טל. 04-6520111
כתובתנו באינטרנט: www.eyz.org.il

מקבץ פעילויות יום ירושלים תשע"ד



רקע – ירושלים, העם היהודי ומדינת ישראל

הקשר בין ירושלים, העם היהודי ומדינת ישראל הוא ייחודי ורב ממדי. מבחינה היסטורית ירושלים מייצגת את הקשר בין עם ישראל וארץ ישראל מראשית התהוות העם. גם בתקופת הגלות הייתה ירושלים מושא לגעגועים ושאיפה לתקומה מחודשת בארץ ישראל. גם עבור הנצרות והאסלאם ירושלים היא עיר קדומה, ובכך היא הופכת לצומת בין-דתי ומאפשרת לפתח יחס של כבוד בין שלושת הדתות.

בירושלים ניתן למצוא ייצוג לחתכים השונים בחברה הישראלית:

דתיים-חילוניים, ערבים-יהודים, ותיקים-עולים.
כבר מראשית הציונות הפך נושא העיר ירושלים לסלע מחלוקת מרכזי במאבק היהודי-ערבי על עתידה של ארץ ישראל. בתכנית החלוקה הוחלט על בינאום ירושלים-1947. על פי תכנית זו ירושלים וסביבותיה, יהיו נתונות באורח קבע למשטר הנאמנות של האו"ם וישלט על ידו. תכנית הבינאום לא יצאה לפועל עקב פריצת מלחמת השחרור.

בעקבות כך, הכריז בן גוריון בשנת 1948:

"ירושלים היא בתחומי הממשלה היהודית- לפי שעה, לצערי, בלי העיר עתיקה- בדיוק כמו תל אביב, ואין שום הבחנה בין ירושלים לתל אביב...הן כולם בתחומי הממשלה היהודית". המוסד הממשלתי הראשון שהשתכן בירושלים היה בית המשפט העליון. באפריל 1949, הכריזה הכנסת על ירושלים כבירת ישראל.

בשנת 1950 סיפחה ירדן את אזורי יהודה ושומרון, ובנוסף את מזרח ירושלים. ירושלים הופרדה לשני חלקים למשך תשע-עשרה שנים.

המערכה בגזרת ירושלים החלה בבוקר ה-5 ביוני 1967, בעת שהירדנים פתחו באש לאורך קו שביתת הנשק. פיקוד המרכז בפיקודו של האלוף עוזי נרקיס העלה את חטיבת "הראל" לעיר וכוחותיה הבקיעו את המוצבים בדרך לירושלים. חטיבת הצנחנים הועלתה לירושלים, במטרה לפתוח את הדרך להר הצופים ומשם לחוזיאון רוקפלר, כדי שיוכלו לפרוץ לעיר העתיקה בהתראה קצרה.

החטיבה הבקיעה את הקו העירוני, כבשה את בית הספר לשוטרים וגבעת התחמושת, את מעבר מנדלבאום, השכונה האמריקאית וואדי ג'וז. הדרך להר הצופים נפתחה וצפון מזרחה של ירושלים שוחרר.

ב-7 ביוני הגיעה פקודת המטה הכללי לשחרורה של העיר העתיקה. פיקוד המרכז הפעיל את חטיבת הצנחנים, שכבשה את רכס הר הצופים והר הזיתים, פרצה לעיר העתיקה דרך שער האריות והניפה את דגל ישראל על הכותל המערבי. בתוך פחות משלושה ימים השתלטו כוחות צה"ל על כל השטח שממערב לירדן, לרבות ירושלים המזרחית, והכוחות הירדניים שלא כותרו נסוגו כולם אל מזרח הירדן. לאחר ניצחון צה"ל במלחמת ששת הימים, ביום שלישי ה-27 ביוני 1967, קיבלה הכנסת שלוש הצעות חוק שהוגשו על ידי המחשלה. הצעות חוק אלו קבעו הלכה למעשה את איחוד ירושלים ונתנו תוקף משפטי לחוק הישראלי, בכל שטחה של העיר המאוחדת. גבולותיה המוניציפאליים של העיר שונו ושטחה של העיר המאוחדת הוגדל פי שלושה מ-38,100 דונם ל-100,000 דונם. כמו כן, התקבל המחוק המאפשר גישה חופשית למקומות הקדושים לבני כל הדתות. לאחר מלחמת ששת הימים החל בעיר ובסביבותיה תהליך נמרץ של שיקום ובנייה בהיקפים חסרי תקדים. על פי החלטת המחשלה מיום 12 במאי 1968, נקבע יום כ"ח באייר כיום חגה הסמלי של ירושלים. יום המסמל את רציפות הקשר ההיסטורי המיוחד לירושלים. בשנת 1980 נתקבל בכנסת, במלאת 13 שנה לאיחוד העיר, חוק יסוד בדבר מעמדה של ירושלים כבירת ישראל. החוק קבע כי: ירושלים השלמה והמאוחדת היא בירת ישראל ומקום מושבן של רשויות המדינה. כן דובר בו על המקומות הקדושים ועל מחויבות המחשלה לעשות לפיתוחה ולשגשוגה של העיר. ב-1998 התקבל בכנסת חוק יום ירושלים, לקביעת יום ירושלים כיום חג לאומי.



פעילויות לשכבות ד'-ו'

"ירושלים של זהב"

מטרת הפעילות:

הבנה כי לירושלים פנים רבות וכל אחד יכול להתחבר לחלק אחר בה.

מהלך הפעילות:

חלק א'

1. כל חניך דף ומצייר את ירושלים מנקודת מבטו, מהי ירושלים בשבילו, הפעילות תהיה קצובה בזמן של 3 דקות לציור. לאחר 3 דקות יש לבקש להעביר את הציור למי שיושב לצד המצייר ולבקש ממי שיושב ליד המצייר להמשיך לצייר את הציור במשך דקה, וכן הלאה יש להעביר עוד פעם למצייר אחר וגם למשך דקה.
2. לאחר סבב של 3-4 מציירים, נבקש שכל אחד יחזור לציורו המקורי, ונשאל: האם הציור השתנה? האם אתם אוהבים את השינויים שחלו בציור? מהם התחושות שלכם לגבי השינויים? נסביר שכל אחד צייר את "מהי ירושלים בשבילי" - "ירושלים שלי", שזהו הציור הראשי בכל דף שציור במשך 3 דקות. ולאחר מכן הציור הראשי שעבר שינויים של ידי 2-3 משתתפים נוספים. הנמשל לפעילות זו הוא שכמו שירושלים השתנתה משך השנים - נבנתה, נחרבה, חודשה, שוקמה. כך גם הציור הראשי המשקף את ירושלים - נוספו לו דברים המשקפים תקופות נוספות וכן תפיסות של אנשים שונים את ירושלים.

חלק ב'

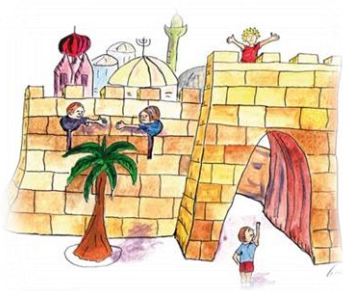
כותל - יש ציור של כותל שעליו מדביקים פתקים. כל חניך כותב על פתק משהו שהוא רוצה בקשר לקבוצה, משאלה או בקשה, ותולה את הפתק שלו על ציור הכותל. מי שירצה מוזמן לספר מה הוא כתב.

סיכום

שרים ביחד את השיר "ירושלים של זהב" (נספח ו). מספרים לחניכים שהשיר "ירושלים של זהב" הוא מעין התכשיט שנקרא "ירושלים של זהב" המוענק לעיר ירושלים. נעמי שמר בשירה מבטאת את ההתייחסות הלאומית-יהודית-ישראלית לירושלים מאז ימי דוד המלך ועד לאחר מלחמת ששת הימים (הזמן בו הוסיפה את הבית האחרון לשיר).



דין:



- ◆ בחרו משפט/בית שהכי מדבר אל ליבכם. הסבירו למה.
- ◆ למה לדעתכם בוחרת המשוררת דווקא בדימוי הזהב?
- ◆ כיצד ירושלים מצטיירת בשיר?
- ◆ מה מיוחד בירושלים לדעתכם?

ירושלים של זהב

ובמערות אשר בסלע
מייללות רוחות
ואין יורד אל ים המלח
בדרך יריחו .

ירושלים של זהב ...

אך בבואי היום לשיר לך
ולך לקשור כתרים
קטונתי מצעיר בניך
ומאחרון המשוררים .

כי שמך צורב את השפתיים
כנשיקת שרף
אם אשכחך ירושלים
אשר כולה זהב

ירושלים של זהב ...

חזרנו אל בורות המים
לשוק ולכיכר
שופר קורא בהר הבית
בעיר העתיקה .

ובמערות אשר בסלע
אלפי שמשות זרחות
נשוב נרד אל ים המלח
בדרך יריחו .

ירושלים של זהב...

אור הרים צלול כיין

וריח אורנים

נשא ברוח הערביים

עם קול פעמונים .

ובתרדמת אילן ואבן

שבויה בחלומה

העיר אשר בדד יושבת

ובליבה חומה

ירושלים של זהב

ושל נחושת ושל אור

הלא לכל שיריך

אני כינר

ירושלים של זהב

ושל נחושת ושל אור

הלא לכל שיריך

אני כינר

איכה יבשו בורות המים

כיכר השוק ריקה

ואין פוקד את הר הבית בעיר העתיקה .

פעילות לשכבות ז'-לב'

"אוויר הרים צלול כייף..."

חטרות:

1. הבנה כי לירושלים פנים רבות וכל אחד יכול להתחבר לחלק אחר בה.
2. הכרה ודין בהיסטוריה של ירושלים.
3. הבנת הבעיות הכרוכות במעמדה של ירושלים ודינן.

מהלך הפעילות:

החניכים עוברים מגוון פעילויות ולאחר כל פעילות הם מקבלים דף עם חלק מההיסטוריה של ירושלים- את הקטע כל פעם נותנים לחניך אחר לקרוא. המידע הוא מתקופת בית ראשון עד האיחוד של ירושלים לאחר מלחמת ששת הימים.

השלבים:

א. בתחילה עד שכולם באים משמיעים שירי ירושלים.

קטע קריאה מספר 1- בערך בשנת 1000 לפנה"ס החלה מלכותו של דוד. הייתה זו תחילת פריחתה של ירושלים. דוד המלך קבע אותה כבירת ממלכתו. ובט שלמה בנה בה את בית המקדש הראשון

ב. כותל- יש ציור של כותל שעליו מדביקים פתקים. כל חניך כותב על פתק משהו שהוא רוצה בקשר לקבוצה, משאלה או בקשה, ותולה את הפתק שלו על ציור הכותל. מי שרוצה מוזמן לספר את מה שכתב.

קטע קריאה מספר 2- כשבעים שנה לאחר חורבן בית המקדש הראשון, נחנך בירושלים בית המקדש השני. מעמדה של ירושלים היה של עיר מקדש בעלת זכויות מיוחדות. הכרזת כורש התירה לעם לחזור מהגלות, אך רק קבוצה קטנה אזרה אומץ לשוב, אלו הם "שבי ציון", ובראשם עזרא ונחמיה. הבנייה מחדש של בית המקדש ושיקום ירושלים חיזקו את הקשר הרוחני והדתי של העם לעיר.

ג. מניחים את הכרטיסיות עם שמות ירושלים על הרצפה (נספח ו). על כל חניך לבחור שם של ירושלים שאיתו הוא הכי מזדהה ולהסביר מדוע.

דיון:

◆ מדוע לירושלים יש שמות רבים?

◆ מה פשרם של שמות אלו?

◆ עם איזה שם הכי הזדהתה, מדוע?

קטע קריאה מספר 3- בית המקדש השני נשרף על ידי הרומאים. ירושלים חרבה והעיר התרוקנה מתושביה. העיר נמחקה לחלוטין מלבד חלק מחומות הר הבית, בכללם הכותל המערבי ושלושת המגדלים במערב העיר- אזור שער יפו של ימנו. העיר נקראה מעתה על ידי הרומאים איליה קפיטולינה.

ד. מסכים לא מסכים- על קיר אחד בחדר כתוב מסכים ועל הקיר השני כתוב לא מסכים. המדריכים מקריאים משפטים וכל חניך עומד ליד הקיר שאומר את דעתו. מידי פעם אפשר לשאול את אחד החניכים למה הוא חושב כך ולערוך דיון תוך כדי המשפטים:

◆ אני חושב שירושלים היא עיר דתית.

◆ אני חושב שירושלים היא קדושה.

◆ אני חושב שירושלים קדושה רק ליהודים.

◆ אני חושב שרק דתיים צריכים לגור בירושלים.

◆ אני חושב שערבים לא צריכים לגור בירושלים.

◆ אני חושב שנוצרים לא צריכים לגור בירושלים.

◆ אני חושב ששווא לזוותר על ירושלים למען שלום עם הערבים.

◆ אני חושב שירושלים לא צריכה להיות עיר הבירה שלנו.



קטע קריאה מספר 4- שלוש שנים שלטו הבריטים בירושלים. הם יצאו ממנה כאשר שלטונם דעך וויתרו עליה בשל החלטתם לעזוב את הארץ, בעיצומה של מלחמה קשה בין הערבים והיהודים. תקופת השלטון הבריטי התאפיינה בין השאר בהרחבה ניכרת של השטח הבני.

ה. כיסאות מוזיקליים- לצלילי שירים על ירושלים.

קטע קריאה מספר 5- בבוקר של יום ראשון 30 בטבמבר, לאחר שנדע על החלטת האו"ם מהלילה הקודם להקים מדינה יהודית בארץ ישראל, הוחלט שירושלים תהיה שטח בינלאומי בחסות האו"ם. ערביי ירושלים היו מאוכזבים ומתוסכלים והחלו במארבים. הותקפו שני אוטובוסים של אגד בין פתח תקווה ללוד. זה היה הדבר שסימל את תחילתה של מלחמת העצמאות. בסופה חלקה המזרחי של ירושלים, פרט למובלעת בהר הצופים, היה בשלטון ירדני.

קטע קריאה מספר 6- תשע-עשרה שנים הייתה ירושלים עיר חצויה. עיר שבליבה חומה, כפי שנאמר בשיר "ירושלים של זהב" שכתבה נעמי שמר ב-1967. מצב זה בא לקיצו במלחמת ששת הימים. במשך שישה ימים סערו הקרבות בירושלים, ובסופם אוחדה העיר בשלטון ישראל. בכ"ח באייר תשכ"ז-ה-7 ביוני, הונף דגל ישראל מעל הכותל המערבי.

1. מנבקים מתנדב ואז נותנים לו לקרוא את הנאום הבא: נאומו של שר הביטחון דאז משה דיין, לאחר כיבוש ירושלים:

"צבא ההגנה לישראל שיחרר הבוקר את ירושלים. איחדנו מחדש את ירושלים המבותרת, את בירת ישראל השסועה. חזרנו לקדושים במקומותינו, חזרנו על מנת שלא נפרד לעולם... לשכנינו הערבים אנו מציעים גם בשעה זו, ואף ביתר תוקף בשעה זו, יד לשלום. ובני הדתות האחרות, הנצרים והמוסלמים, הנני מבטיח כי ישמרו מלוא החופש וכל זכויותיהם הדתיות. לא באנו לירושלים לכבוד קודשי אחרים ולא להצר בני דתות אחרות, לא להבטיח את שלמותה ולחיות בה עם האחרים באחוה".

סיכום

1. כל חניך דף ומצייר את ירושלים מנקודת מבטו, מהי ירושלים בשבילו, הפעילות תהיה קצובה בזמן של 3 דקות לציור. לאחר 3 דקות יש לבקש להעביר את הציור למי שיושב לצד המצייר ולבקש ממי שיושב ליד המצייר להמשיך לצייר את הציור במשך דקה, וכן הלאה יש להעביר עוד פעם למצייר אחר וגם למשך דקה.

2. לאחר סבב של 3-4 מציירים, נבקש שכל אחד יחזור לציורו המקורי, ונשאל: האם הציור השתנה? האם אתם אוהבים את השינויים שחלו בציור? מהם התחושות שלכם לגבי השינויים? נסביר שכל אחד צייר את "מהי ירושלים בשבילי?" - "ירושלים שלי", שזהו הציור הראשי בכל דף שציור במשך 3 דקות. ולאחר מכן הציור הראשי שעבר שינויים של ידי 2-3 משתתפים נוספים. הנמשל לפעילות זו הוא שכמו שירושלים השתנתה משך השנים - נבנתה, נחרבה, חודשה, שוקמה. כך גם הציור הראשי המשקף את ירושלים - נוספו לו דברים המשקפים תקופות נוספות וכן תפיסות של אנשים שונים את ירושלים.

נספח ו- שמות לירושלים

גן אלוהים

**בית
תפילה**

ארמון

כסא הי'

יפה נוף

ידידות

מקדשים

מצודה

מנוחה

**עיר
החומות**

**עיר
אלוהים**

עיר צדק

**טבור
העולם**

ציון

**מרכז
העולם**